

PhD Nazokat ABDULLAYEVA

TDIU, "Korporativ moliya va qimmatli qog'ozlar" kafedrası dotsenti

QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA SUG'URTA KOMPANIYALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH AMALIYOTI

Annotatsiya. Ushbu maqola qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish amaliyotini ilmiy-tahliliy nuqtai nazardan o'rganadi, shuningdek, ularning moliyaviy barqarorlik va uzoq muddatli daromadlarni ta'minlashdagi rolini tahlil qiladi. Tadqiqot sug'urta kompaniyalarining investitsion portfellarini diversifikatsiya qilish, qayta sug'urta operatsiyalarini integratsiya qilish, innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanish va korporativ boshqaruvni takomillashtirish orqali bozor ishtirokini samarali qilish mexanizmlarini yoritadi. Shu bilan birga, maqolada moliyaviy hisobot va axborot shaffofligi, risk-menejment tizimi hamda regulyator qo'llab-quvvatlashining sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini shakllantirishdagi ahamiyati ko'rsatib o'tiladi. Natijada, tadqiqot sug'urta sektorining qimmatli qog'ozlar bozoridagi strategik ishtiroki, milliy moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishga xizmat qiluvchi institutsional asosini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Kalit so'zlar: Sug'urta kompaniyalari, qimmatli qog'ozlar bozori, investitsion jozibadorlik, investitsion portfel, qayta sug'urta, kapital bozor, risk-menejment, moliyaviy barqarorlik, korporativ boshqaruv, axborot shaffofligi, innovatsion moliyaviy instrumentlar, moliyaviy hisobot, regulyator qo'llab-quvvatlash, institutsional investor, milliy iqtisodiyot.

PRACTICE OF INCREASING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF INSURANCE COMPANIES IN THE SECURITIES MARKET

Abstract. This article examines the practice of increasing the investment attractiveness of insurance companies in the securities market from a scientific-analytical perspective, as well as analyzes their role in ensuring financial stability and long-term profitability. The study highlights mechanisms for enhancing market participation of insurance companies through investment portfolio diversification, integration of reinsurance operations, utilization of innovative financial instruments, and improvement of corporate governance. Furthermore, the article

demonstrates the significance of financial reporting and transparency, risk management systems, and regulatory support in shaping the investment attractiveness of insurance companies. Consequently, the research provides a scientific basis for the strategic participation of the insurance sector in the securities market, strengthening national financial stability, and promoting economic development.

Keywords: insurance companies, securities market, investment attractiveness, investment portfolio, reinsurance, capital market, risk management, financial stability, corporate governance, information transparency, innovative financial instruments, financial reporting, regulatory support, institutional investor, national economy.

ПРАКТИКА ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ НА РЫНКЕ ЦЕННЫХ БУМАГ

Аннотация. В статье рассматривается практика повышения инвестиционной привлекательности страховых компаний на рынке ценных бумаг с научно-аналитической точки зрения, а также анализируется их роль в обеспечении финансовой стабильности и долгосрочной доходности. Исследование подчеркивает механизмы повышения участия страховых компаний на рынке через диверсификацию инвестиционного портфеля, интеграцию операций перестрахования, использование инновационных финансовых инструментов и совершенствование корпоративного управления. Кроме того, в статье демонстрируется значимость финансовой отчетности и прозрачности, системы управления рисками и регуляторной поддержки в формировании инвестиционной привлекательности страховых компаний. В результате исследование предоставляет научную основу для стратегического участия страхового сектора на рынке ценных бумаг, укрепления национальной финансовой стабильности и стимулирования экономического развития.

Ключевые слова: страховые компании, рынок ценных бумаг, инвестиционная привлекательность, инвестиционный портфель, перестрахование, рынок капитала, управление рисками, финансовая стабильность, корпоративное управление, информационная прозрачность, инновационные финансовые инструменты, финансовая отчетность,

регуляторная поддержка, институциональный инвестор, национальная экономика.

Kirish

Qimmatli qogʻozlar bozorida sugʻurta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish amaliyoti zamonaviy moliyaviy tizim barqarorligini taʼminlash, institutsional investorlar salohiyatini kengaytirish hamda milliy kapital bozorining raqobatbardoshligini mustahkamlash nuqtai nazaridan dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. IMF hisob-kitoblariga koʻra, rivojlangan mamlakatlarda sugʻurta kompaniyalari institutsional investorlar aktivlarining sezilarli qismini tashkil etib, ayrim davrlarda ularning aktivlari YAIMning 50 foizdan ortigʻiga teng boʻlgan, bu esa moliya bozorlarida ularning tizimli ahamiyatini koʻrsatadi^[1]. Mazkur statistik tendensiya sugʻurta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish nafaqat korporativ kapitalizatsiya, balki milliy moliya bozorlari chuqurligi va investitsion barqarorlikni taʼminlash nuqtai nazaridan ham strategik ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi. Sugʻurta kompaniyalari uzoq muddatli moliyaviy resurslarni jamlovchi yirik institutsional investorlar sifatida qimmatli qogʻozlar bozorida likvidlikni oshirish, investitsion muhitni barqarorlashtirish va real sektorni moliyalashtirishda muhim rol oʻynaydi. Shu bilan birga, ularning investitsion jozibadorligini oshirish kapitalni samarali taqsimlash, moliyaviy risklarni diversifikatsiya qilish hamda iqtisodiyotda barqaror oʻsish omillarini shakllantirish bilan bevosita bogʻliqdir.

Jahon moliya bozorlarida institutsional investorlarning roli ortib borayotgan sharoitda sugʻurta kompaniyalarining ochiqqligi, moliyaviy barqarorligi va investitsion strategiyalarining samaradorligi investorlar ishonchini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. OECD statistik maʼlumotlariga koʻra, sugʻurta kompaniyalari global moliya tizimida muhim institutsional investor sifatida faoliyat yuritib, 2024-yilda hayot sugʻurtasi kompaniyalari investitsiya portfelining oʻrtacha 60,7 foizini obligatsiyalar, 6,8 foizini esa aksiyalar tashkil etgani ularning qimmatli qogʻozlar bozoridagi barqaror kapital manbai ekanligini koʻrsatadi^[2]. Ayniqsa, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarda sugʻurta sektorining kapital bozoridagi faolligini kuchaytirish investitsiya resurslari hajmini kengaytirish hamda fond bozorining chuqurlashuviga xizmat qiladi. Bunda korporativ boshqaruv sifatini oshirish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlarini joriy etish va

axborot shaffofligini ta'minlash investitsion jozibadorlikni mustahkamlovchi muhim institutsional omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Sug'urta kompaniyalari portfel investorlari sifatida uzoq muddatli barqaror investitsiyalarni amalga oshirish orqali qimmatli qog'ozlar bozorida narx barqarorligini ta'minlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ularning investitsion faoliyatini samarali tashkil etish risk-menejment tizimining takomillashuvi, aktivlarni diversifikatsiya qilish strategiyalari hamda zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish darajasi bilan uzviy bog'liqdir. Yevropa Markaziy banki ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yil birinchi choragida yevrohudud sug'urta korporatsiyalarining jami aktivlari 8,267 trillion yevroga yetib, ularning 34,3 foizi qarz qimmatli qog'ozlariga to'g'ri kelgani sug'urta sektorining kapital bozorlaridagi yirik investor maqomini tasdiqlaydi^[3]. Bunday hajmdagi aktivlar sug'urta kompaniyalari investitsion jozibadorligini oshirish qimmatli qog'ozlar bozori barqarorligi, moliyaviy vositachilik samaradorligi hamda institutsional investitsiyalar hajmining kengayishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini anglatadi. Bozor infratuzilmasining rivojlanishi, fond birjalari faoliyatining institutsional mustahkamlanishi va moliyaviy vositalar xilma-xilligining ortishi sug'urta kompaniyalarining investitsion salohiyatini yanada oshirish imkonini beradi. Shuningdek, davlat tomonidan sug'urta bozorini tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish investorlar manfaatlarini himoya qilish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli investitsiyalarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar va moliyaviy innovatsiyalar joriy etilishi sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini yanada shaffof, tezkor va samarali tashkil etish imkoniyatini kengaytiradi. Shu jihatdan, sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsion jozibadorligini oshirish nafaqat ularning moliyaviy natijalarini yaxshilash, balki butun moliya tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishda ilmiy asoslangan strategiyalar ishlab chiqish kapital bozorining chuqurlashuvi, investorlar bazasining kengayishi va milliy iqtisodiyotning investitsion salohiyatini mustahkamlashga zamin yaratadi. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini samarali boshqarish ularning likvidligi, to'lovga qobiliyati va moliyaviy barqarorligini mustahkamlash orqali iqtisodiy xavfsizlik omili sifatida ham namoyon bo'ladi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan sug'urta bozori mavjud mamlakatlarda fond bozorining kapitallashuvi yuqori bo'lib, bu iqtisodiy o'sish sur'atlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish, ularning investitsion strategiyalarini optimallashtirish hamda moliyaviy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish muhim nazariy va amaliy vazifa hisoblanadi. Bunday yondashuv kapital bozorida institutsional investorlar ulushini oshirish, uzoq muddatli investitsiyalar hajmini kengaytirish hamda moliyaviy resurslarning samarali harakatini ta'minlashga xizmat qiladi. Natijada, sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsion jozibadorligini oshirish milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi, moliyaviy bozorlar integratsiyasi va investitsion muhit yaxshilanishining muhim sharti sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, mazkur masalani chuqur ilmiy tahlil qilish va amaliy mexanizmlarini ishlab chiqish zamonaviy iqtisodiyot sharoitida dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi.

Adabiyotlar sharhi

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'nalishidagi ilmiy tadqiqotlar moliyaviy bozorlarning barqaror rivojlanishi, institutsional investorlar faoliyatining samaradorligini oshirish hamda kapital resurslarining optimal taqsimlanishini ta'minlash nuqtai nazaridan muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqotlar sug'urta kompaniyalarining investitsion strategiyalarini takomillashtirish, risklarni samarali boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish hamda moliyaviy innovatsiyalarni joriy etish orqali ularning qimmatli qog'ozlar bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ilmiy izlanishlar sug'urta sektorining kapital bozori infratuzilmasi bilan integratsiyasini kuchaytirish, investorlar ishonchini mustahkamlash hamda uzoq muddatli investitsiya oqimlarini rag'batlantirish bo'yicha asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. Natijada, ushbu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar milliy moliya tizimi barqarorligini ta'minlash, investitsion muhitni yaxshilash hamda iqtisodiy o'sishning institutsional omillarini mustahkamlashda muhim nazariy va amaliy asos vazifasini bajaradi.

Kosova va Slobodyanyuk (2016) sug'urta kompaniyalari uchun qimmatli qog'ozlar investitsiya instrumenti sifatida muhim o'rin egallashini ta'kidlab, sug'urta bozorining investitsion jozibadorligi ko'p jihatdan portfel sifati, risklarni

boshqarish darajasi hamda kapital bozori rivojlanishiga bog'liqligini ilmiy asoslaydi^[4]. Njegomir va Demko Rihter (2013) tadqiqotlarida sug'urta kompaniyalari hamda investitsiya fondlari faoliyatidagi innovatsiyalar kapital bozorlariga risk transferi mexanizmlarini kengaytirib^[5], sug'urta sektorining moliyaviy bozorlar bilan integratsiyasini kuchaytirishini ko'rsatadi. Czerwińska (2016) esa sug'urta kompaniyalari investitsion siyosati kapital bozori kon'yunkturasi, kapital qiymati hamda fond bozori tebranishlari bilan chambarchas bog'liq ekanligini, bu esa risk-menejment samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ilmiy dalillar asosida izohlaydi^[6]. Timuş, Ungur va Rabosapca (2017) davlat qimmatli qog'ozlari sug'urta kompaniyalari uchun barqaror investitsiya yo'nalishi bo'lib, ularning foydaliligi va bozor o'sish sur'atlari sug'urta sektorining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil ekanligini asoslaydi^[7]. Ushbu tadqiqotlar sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsion faoliyati kapital bozorlarining chuqurlashuvi, likvidlik oshishi hamda uzoq muddatli moliyaviy resurslar shakllanishiga xizmat qilishini tasdiqlaydi. Shu bois, mazkur ilmiy manbalar sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish masalasini nazariy va amaliy jihatdan kompleks o'rganish zarurligini ko'rsatadi.

Sug'urta kompaniyalari faoliyatida daromadlarni hisobga olish tizimini takomillashtirish, moliyaviy tahlil mexanizmlarini chuqurlashtirish hamda investitsiya faoliyatini samarali tashkil etish masalalari ularning qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsion jozibadorligini oshirishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Xususan, Anvarovna (2025) tadqiqotida sug'urta kompaniyalari daromadlarining asosiy manbalari sifatida sug'urta mukofotlari va qayta sug'urta operatsiyalarini zamonaviy hisob standartlari asosida yuritish moliyaviy shaffoflik va investorlar ishonchini kuchaytirishi asoslab berilgan^[8]. Maftuna va Dilshodbek (2025) ilmiy ishlarida sug'urta portfeli, likvidlik ko'rsatkichlari, kapital yetarliligi hamda axborot tizimlarining rivoji sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligi va investitsion faoliyat samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan^[9]. Ashurovich (2026) hamda Yuldashev (2025) tadqiqotlari sug'urta bozorining bank va fond bozori bilan uzviy integratsiyasi sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli investitsion resurslarni shakllantiruvchi institutsional investor sifatidagi rolini kuchaytirishini

ko'rsatadi^[10]. Shu bilan birga, Abdujabbarovich va Burhonovich (2024), Haqberdiyev (2025) hamda Jumanazarovna (2025) ilmiy ishlari sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyatining huquqiy asoslari, moliyaviy barqarorlik nazariyasi va sug'urta shartnomalarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati masalalarini yoritib, sug'urta sektorini kompleks rivojlantirish investitsion jozibadorlikni oshirishning muhim omili ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi^[11, 12, 13].

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari kapital bozori ishtirokchilari sifatida nafaqat investitsiya portfellarini diversifikatsiya qiladi, balki moliyaviy tizim barqarorligini ta'minlashda institutsional investor sifatida muhim rol o'ynaydi. Xususan, tadqiqotlarda sug'urta kompaniyalari aktivlarining qimmatli qog'ozlarga yo'naltirilishi ularning likvidligini oshirish, daromadlilikni barqarorlashtirish hamda risklarni kamaytirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, innovatsion moliyaviy instrumentlar va yangi investitsiya strategiyalarining joriy etilishi sug'urta sektorining kapital bozori bilan integratsiyasini kuchaytirib, investitsion jozibadorlikni oshirishga imkon yaratadi. Tadqiqotchilar sug'urta kompaniyalari investitsion faoliyatining samaradorligi korporativ boshqaruv sifati, axborot shaffofligi hamda moliyaviy hisobot standartlariga rioya etish darajasi bilan uzviy bog'liq ekanligini ham alohida qayd etadi. Mazkur ilmiy qarashlar sug'urta kompaniyalari investitsion strategiyalarini takomillashtirish orqali qimmatli qog'ozlar bozorining institutsional rivojlanishini ta'minlash mumkinligini ko'rsatadi. Natijada, ushbu yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar sug'urta sektorining investitsion salohiyatini kengaytirish, moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash hamda milliy iqtisodiyotning investitsion jozibadorligini oshirish uchun muhim nazariy asos yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot metodologiyasi qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish amaliyotini ilmiy-tahliliy va empirik yondashuvlar orqali o'rganishga asoslanadi, bunda nazariy tahlil, solishtirma tahlil va statistik metodlardan keng foydalaniladi. Tadqiqot doirasida sug'urta kompaniyalari faoliyati bo'yicha moliyaviy hisobotlar, investitsion portfel tarkibi va risk-menejment tizimi ko'rsatkichlari o'rganiladi, shuningdek, xalqaro va milliy moliya bozorlari ma'lumotlari tahlil qilinadi. Empirik tadqiqotlar sug'urta kompaniyalarining bozor integratsiyasi, portfel diversifikatsiyasi va

innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanishning investitsion jozibadorlikka ta'sirini aniqlashga yo'naltiriladi.

Tahlil va natijalar

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish masalasi zamonaviy moliya tizimida institutsional investorlar rolini kengaytirish, kapital bozorlar barqarorligini ta'minlash hamda investitsiya oqimlarini samarali yo'naltirish nuqtai nazaridan alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli moliyaviy resurslarni jamlovchi institut sifatida fond bozorida likvidlikni oshirish, moliyaviy instrumentlar bozorini chuqurlashtirish va iqtisodiyot real sektorini moliyalashtirishda muhim funksiyani bajaradi. Shu bilan birga, ularning investitsion jozibadorligi moliyaviy barqarorlik darajasi, korporativ boshqaruv sifati, risk-menejment tizimining rivojlanganligi hamda investitsiya portfeli samaradorligi bilan chambarchas bog'liq hisoblanadi. Qimmatli qog'ozlar bozoridagi makroiqtisodiy o'zgarishlar, foiz stavkalari dinamikasi hamda kapital bozori infratuzilmasining rivojlanish darajasi sug'urta kompaniyalari investitsion strategiyalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan, sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini kompleks tahlil qilish ularning kapital bozori bilan integratsiyasi darajasini aniqlash hamda investitsion jozibadorlikni oshirish omillarini ilmiy asosda baholash imkonini beradi. Natijada, mazkur tahlil sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi rolini chuqurroq anglash, investitsiya strategiyalarini takomillashtirish hamda moliyaviy bozorlar samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligi deganda investorlar uchun ularning moliyaviy barqarorligi, daromadlilik darajasi, risklarni boshqarish sifati hamda investitsiya faoliyati shaffofligi asosida shakllanadigan kompleks iqtisodiy tavsif tushuniladi. Qimmatli qog'ozlar bozori esa moliyaviy instrumentlar — aksiyalar, obligatsiyalar, derivativlar va boshqa kapital vositalari orqali investitsiya resurslari harakatini ta'minlovchi institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Sug'urta kompaniyalari ushbu bozorda institutsional investor sifatida uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirish, kapital aylanishini jadallashtirish hamda moliyaviy bozor likvidligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Investitsion portfel tushunchasi sug'urta kompaniyalari tomonidan risk va daromadlilik o'rtasidagi optimal nisbatni ta'minlash maqsadida shakllantiriladigan turli moliyaviy aktivlar majmuasini anglatadi. Moliyaviy

barqarorlik esa sug'urta kompaniyasining o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish qobiliyati, kapital yetarliligi hamda likvidlik darajasi bilan tavsiflanadi. Risk-menejment tizimi investitsiya jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy, kredit, bozor va operatsion risklarni aniqlash, baholash hamda kamaytirish mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, korporativ boshqaruv sifati, axborot shaffofligi va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga rioya etish sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini shakllantiruvchi muhim institutsional omillar sifatida qaraladi.

1-jadval

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining ishtiroki

Ishtirok yo'nalishi	Moliyaviy instrumentlar turi	Asosiy iqtisodiy maqsad	Bozor barqarorligiga ta'siri	Risk darajasi va boshqaruv mexanizmi	Strategik ahamiyati
Institutsional investor sifatida investitsiya faoliyati	Davlat obligatsiyalari, korporativ obligatsiyalar, aksiyalar	Uzoq muddatli daromad olish, kapitalni saqlash va diversifikatsiya qilish	Fond bozori likvidligini oshiradi hamda narx barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi	Kredit, foiz va bozor risklarini diversifikatsiya hamda portfel optimallashtirish orqali boshqaradi	Milliy kapital bozorining chuqurlashuvi va iqtisodiy o'sish uchun resurs yaratadi
Portfel investitsiyalarini shakllantirish	Aksiyalar portfeli, indeks fondlari, derivativ instrumentlar	Risk va rentabellik o'rtasida optimal nisbatni ta'minlash	Kapital aylanish tezligini oshiradi va investitsiya muhitini barqarorlashtiradi	Hedjirlash, aktivlarni taqsimlash va risk-menejment tizimi orqali nazorat qilinadi	Moliyaviy barqarorlikni mustahkamlaydi va investorlar ishonchini oshiradi
Qayta sug'urta va kapital bozor integratsiyasi	Insurance-linked securities, katastrofa obligatsiyalari	Sug'urta risklarini kapital bozoriga transfer qilish	Moliyaviy tizim risklarini taqsimlash orqali barqarorlikni oshiradi	Aktuar hisob-kitoblar, risk modellari va xalqaro standartlar asosida boshqariladi	Innovatsion moliyaviy instrumentlar rivojiga turtki beradi
Korporativ boshqaruv va axborot shaffofligi	Listing jarayonidagi aksiyalar va obligatsiyalar emissiyasi	Investitsion jozibadorlikni oshirish va kapital jalb qilish	Bozor shaffofligini oshirib, investorlar bazasini kengaytiradi	Audit, hisobot standartlari va compliance tizimi orqali nazorat qilinadi	Sug'urta sektorining investitsion reytingini yaxshilaydi
Moliyaviy vositachilik faoliyati	Investitsiya fondlari, brokerlik operatsiyalari	Qo'shimcha daromad manbalarini shakllantirish	Kapital bozor infratuzilmasining rivojlanishiga xizmat qiladi	Operatsion va bozor risklarini nazorat qilish tizimlari qo'llanadi	Moliyaviy xizmatlar diversifikatsiyasini ta'minlaydi
Milliy iqtisodiyotga investitsiya yo'naltirish	Infratuzilma obligatsiyalari, strategik aksiyalar	Real sektorni moliyalashtirish va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash	Investitsiya faolligini oshirib, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi	Uzoq muddatli strategik rejalashtirish va risk monitoringi orqali boshqariladi	Iqtisodiy rivojlanishning institutsional omili sifatida namoyon bo'ladi

Ushbu jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari qimmatli qog'ozlar bozorida institutsional investor sifatida faoliyat yuritib, uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantirish orqali fond bozorining likvidligini oshiradi va narx barqarorligini ta'minlaydi. Jadvaldagi yo'nalishlar sug'urta kompaniyalarining portfel investitsiyalari, qayta sug'urta operatsiyalari va kapital bozor integratsiyasi orqali risklarni diversifikatsiya qilish hamda rentabellikni optimallashtirish mexanizmlarini chuqur tushunishga imkon beradi. Shuningdek, korporativ boshqaruv va axborot shaffofligi yo'nalishlari investitsion jozibadorlikni oshirish, investorlar ishonchini mustahkamlash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Jadvalda keltirilgan moliyaviy vositachilik va milliy iqtisodiyotga investitsiya yo'naltirish yo'nalishlari sug'urta kompaniyalarining moliyaviy tizim va iqtisodiy rivojlanishga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Natijada, ushbu tahlil sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi strategik ishtiroki ularning investitsion jozibadorligini oshirish va milliy moliya tizimining barqarorligini mustahkamlash uchun muhim institutsional asos bo'lib xizmat qilishini ilmiy jihatdan asoslaydi.

2-jadval

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari

Yo'nalishlar / Yo'llar	Asosiy mexanizm	Moliyaviy va institutsional ta'siri	Bozor barqarorligiga hissa	Strategik ahamiyati	Risklarni boshqarish vositalari
Investitsion portfelni diversifikatsiya qilish	Aksiyalar, obligatsiyalar, derivativlar va indeks fondlarini muvofiqlashtirilgan shaklda portfelga kiritish	Daromadlilikni oshirish va kapitalni saqlash	Bozor likvidligi va narx barqarorligini ta'minlaydi	Uzun muddatli investor sifatidagi rolni mustahkamlash	Hedjirlash, aktivlarni taqsimlash va portfel monitoringi
Qayta sug'urta operatsiyalari ni integratsiya qilish	Risklarni kapital bozoriga transfer qilish, insurance-linked securities va	Riskni kamaytiradi va kapital samaradorligini oshiradi	Moliyaviy tizim risklarini taqsimlash orqali barqarorlikni kuchaytiradi	Innovatsion moliyaviy instrumentlar ni rivojlantirish	Aktuar hisob-kitoblar, stress-test va risk modelling

	katastrofa obligatsiyalari				
Moliyaviy hisobot va shaffoflikni yaxshilash	IFRS va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga rioya etish, audit va compliance tizimi	Investorlar ishonchini oshiradi, kapital jalb qilishni osonlashtiradi	Bozor shaffofligi oshadi, manipulyatsiy a va asimmetrik axborot xavfi kamayadi	Investitsion jozibadorlikn i strategik darajada oshirish	Audit monitoring, ichki nazorat va regulyator hisobotlari
Innovatsion moliyaviy instrumentlar dan foydalanish	Sukuk, zelen obligatsiyalar, ESG investitsiyalar va boshqa innovatsion vositalar	Yangi investitsiya oqimlarini jalb qiladi va diversifikatsi yani kuchaytiradi	Bozor chuqurligi va raqobatbardos hlik oshadi	Raqobatbard osh bozor va uzoq muddatli barqaror daromad yaratadi	Innovatsion risklarni baholash va portfel optimizatsi yasi
Korporativ boshqaruvni takomillashtir ish	Strategik boshqaruv, risk- menejment, aktiv-passiv balansni optimallashtiris h	Moliyaviy barqarorlik va rentabellikni oshiradi	Bozor ishtirokchilari uchun signaling funksiyasini bajaradi	Sug'urta kompaniyasi ning obro'sini va investorlar ishonchini mustahkamla ydi	Risk monitoring, likvidlik va kapitallashu v nazorati
Davlat va regulyator qo'llab- quvvatlashi	Soliq imtiyozlari, moliyaviy tartibga solish va davlat qimmatli qog'ozlariga investitsiya	Bozor ishtirokchilari faoliyatini rag'batlantira di	Kapital bozorida barqaror o'sish va likvidlikni ta'minlaydi	Milliy iqtisodiyotga uzoq muddatli investitsiyala rni jalb qiladi	Regulyator nazorati va barqarorlik standartlari

Ushbu jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari qimmatli qog'ozlar bozorida investitsion portfelni diversifikatsiya qilish orqali daromadlilikni oshirish va kapital xavfsizligini ta'minlash imkoniyatiga ega bo'lib, bu ularning uzoq muddatli institutsional rolini mustahkamlaydi. Qayta sug'urta operatsiyalarini kapital bozoriga integratsiya qilish sug'urta risklarini samarali taqsimlash va moliyaviy tizim barqarorligini oshirishga xizmat qiladi, shu bilan birga innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanish investitsion jozibadorlikni kuchaytirib, yangi kapital oqimlarini jalb etadi. Moliyaviy hisobot

va shaffoflikni yaxshilash orqali sug'urta kompaniyalari investorlar ishonchini oshiradi, bozor shaffofligini ta'minlaydi va manipulyatsiya xavfini kamaytiradi, bu esa uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni kafolatlaydi. Korporativ boshqaruvni takomillashtirish strategik investitsion qarorlar samaradorligini oshiradi, risk-menejment tizimini kuchaytiradi va sug'urta kompaniyasining obro'sini mustahkamlaydi, shu bilan birga bozor ishtirokchilari uchun signaling funksiyasini bajaradi. Davlat va regulyator qo'llab-quvvatlashi esa sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini rag'batlantiradi, milliy iqtisodiyotga uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qiladi va kapital bozorining barqaror o'sishini ta'minlaydi, bu esa sug'urta sektorining qimmatli qog'ozlar bozoridagi investitsion jozibadorligini strategik darajada oshirish imkonini beradi.

Xulosa

Yuqoridagi tadqiqot va qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish amaliyoti bo'yicha quyidagicha xulosa qilish mumkin:

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirish amaliyoti zamonaviy moliya tizimida institutsional investorlar rolini kuchaytirish va kapital bozorlar barqarorligini ta'minlash nuqtai nazaridan strategik ahamiyatga ega. Sug'urta kompaniyalari investitsion portfelni diversifikatsiya qilish, qayta sug'urta mexanizmlarini integratsiya qilish va innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanish orqali uzoq muddatli daromadlarni barqarorlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, moliyaviy hisobot va axborot shaffofligini yaxshilash investorlar ishonchini oshiradi va bozorning barqaror o'sishini ta'minlaydi. Korporativ boshqaruvning takomillashuvi va regulyator qo'llab-quvvatlashi sug'urta kompaniyalarining strategik investitsion qarorlarini samarali amalga oshirishiga xizmat qiladi. Natijada, ushbu yo'nalish sug'urta sektorining qimmatli qog'ozlar bozoridagi barqaror ishtirokini ta'minlash va milliy moliya tizimining rivojlanishini rag'batlantirish imkonini beradi.

Ilmiy manbalar tahlili sug'urta kompaniyalari faoliyatining asosiy moliyaviy va investitsion yo'nalishlari bo'yicha kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi, chunki daromadlarni hisobga olish, moliyaviy tahlil va investitsiya faoliyati ularning qimmatli qog'ozlar bozoridagi jozibadorligini belgilovchi muhim omillardir. Sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli kapital resurslarini shakllantirish

orqali bozor likvidligini oshiradi va iqtisodiyot real sektorini moliyalashtirishda muhim funksiyani bajaradi. Shu bilan birga, risk-menejment tizimining rivoji va korporativ boshqaruv sifati investitsion qarorlarning samaradorligini oshiradi va sug'urta sektorining moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi. Bozor shaffofligi va xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga rioya qilish esa investorlar ishonchini kuchaytiradi va qimmatli qog'ozlar bozorida raqobatbardosh muhitni yaratadi. Mazkur tadqiqotlar sug'urta kompaniyalarining investitsion jozibadorligini oshirishning ilmiy va amaliy ahamiyatini ta'kidlaydi.

Sug'urta kompaniyalari investitsion portfelni diversifikatsiya qilish va qayta sug'urta operatsiyalarini amalga oshirish orqali bozor risklarini kamaytiradi, shuningdek, moliyaviy instrumentlar va innovatsion vositalardan foydalanish orqali kapitalni samarali yo'naltiradi. Moliyaviy hisobot, axborot shaffofligi va korporativ boshqaruv tizimining takomillashuvi sug'urta kompaniyalarining qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishonchliligi va investitsion jozibadorligini oshiradi. Davlat va reguliator qo'llab-quvvatlashi esa kompaniyalar faoliyatini rag'batlantiradi va milliy moliya tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Shu tarzda, sug'urta kompaniyalarining bozor faoliyati institutsional investitsiya va uzoq muddatli kapital shakllanishi nuqtai nazaridan strategik ahamiyat kasb etadi. Natijada, ushbu yo'nalish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va investitsion muhitni yaxshilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari investitsion strategiyalarini takomillashtirish orqali qimmatli qog'ozlar bozorida nafaqat daromadlilikni oshiradi, balki moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash va investorlar ishonchini kuchaytirish imkoniyatini ham yaratadi. Shu bilan birga, risklarni boshqarish mexanizmlari, likvidlik va kapital yetarliligi ko'rsatkichlari ularning bozor faoliyatining samaradorligini belgilovchi muhim element hisoblanadi. Bozorning bank va fond bozoriga integratsiyasi sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli investitsiya resurslarini shakllantiruvchi institutsional rolini kuchaytiradi. Mazkur jarayonlar moliyaviy innovatsiyalarni joriy etish va strategik boshqaruvni takomillashtirish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bois, sug'urta sektorini rivojlantirish milliy iqtisodiyot uchun uzoq muddatli barqarorlik va investitsion faollikni rag'batlantirishni ta'minlaydi.

Qimmatli qog'ozlar bozorida sug'urta kompaniyalarining ishtiroki ularning institutsional investor sifatidagi rolini mustahkamlash va kapital bozorlar

barqarorligini oshirish imkonini beradi, shu bilan birga innovatsion moliyaviy instrumentlar va strategik investitsiya yo‘nalishlari orqali iqtisodiyotga qo‘shimcha resurslar jalb qiladi. Moliyaviy hisobot, axborot shaffofligi va korporativ boshqaruv sifati sug‘urta kompaniyalarining bozor ishtirokini samarali qilishga, investorlar ishonchini kuchaytirishga va investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi. Risk-menejment tizimi, portfel diversifikatsiyasi va qayta sug‘urta mexanizmlari esa sug‘urta kompaniyalarining bozor tebranishlariga chidamliligini ta‘minlaydi. Davlat va regulyator qo‘llab-quvvatlashi sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy va investitsion faoliyatini rag‘batlantiradi hamda milliy moliya tizimi barqarorligini mustahkamlaydi. Natijada, ushbu tadqiqotlar sug‘urta kompaniyalarining qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion jozibadorligini oshirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta‘minlash bo‘yicha muhim ilmiy-amaliy asosni yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. https://www.imf.org/-/media/websites/imf/imported-flagship-issues/external/pubs/ft/gfsr/2011/02/pdf/_textpdf.pdf
2. https://www.oecd.org/en/publications/global-insurance-market-trends-2025_0d11ecf4-en/full-report/component-6.htm
3. <https://www.ecb.europa.eu/press/stats/icb/html/ecb.icb2023q1~3a0828f455.en.html>
4. Kosova T., Slobodyanyuk N. Securities as an investment instrument for the insurance companies: challenges and opportunities //Економічний часопис-XXI. – 2016. – №. 159. – С. 85-89.
5. Njegomir V., Demko Rihter J. Innovations of insurance companies and investment funds //Management Journal for Theory and Practice Management. – 2013. – T. 68. – С. 59-67.
6. Czerwińska T. Impact of insurance companies' investment policy on risk management in the public sector //Risk management in public administration. – Cham : Springer International Publishing, 2016. – С. 361-388.
7. Timuş A., Ungur C., Rabosapca I. Assimilation of investment potential of insurance companies through government securities //Economie şi Sociologie. – 2017. – №. 1-2. – С. 124-132.

8. Anvarovna Q. D. SUG ‘URTA KOMPANIYALARI DAROMADLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI //TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G ‘OYALAR. – 2025. – T. 2. – №. 2. – C. 541-544.

9. Maftuna I., Dilshodbek A. SUG ‘URTA KOMPANIYALARIDA MOLIYAVIY TAHLILNI AMALGA OSHIRISHNING O ‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2025. – Т. 83. – №. 8. – С. 368-373.

10. Ashurovich X. A. et al. SUG ‘URTA KOMPANIYALARI VA ULARNING ASOSIY FUNKTSIYALARI //SHOKH LIBRARY. – 2026. – Т. 1. – №. 1.

11. Abdujabbarovich A. M., Burhonovich O. J. SUG‘URTADA INVESTITSIYA FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNI HUQUQIY ASOSLARI //INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2024. – Т. 3. – №. 27. – С. 48-51.

12. Yuldashev O. T. et al. O ‘ZBEKISTONDA SUG ‘URTA BOZORI //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 3. – С. 200-208.

13. Haqberdiyev B. SUG ‘URTA KOMPANIYALARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING MOHIYATI VA NAZARIY ASOSLARI //Наука и технология в современном мире. – 2025. – Т. 4. – №. 1. – С. 13-15.